OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Kysely

VN/9820/2023
VN/9820/2023-OM-4

22.10.2026

OM; Saamen kielilakia (1086/2003) koskeva kysely

Oikeusministeriö arvioi saamen kielilain (1086/2003) toimivuutta ja mahdollisia muutostarpeita. Tätä tarkoitusta varten oikeusministeriö pyytää kertomaan saamen kielilain soveltamiskäytännöistä ja arvioimaan lain mahdollisia muutostarpeita alla olevien kysymysten avulla. Lisäksi voitte antaa myös muuta palautetta lain toimivuudesta, kehittämistarpeista sekä mahdollisuuksista (ks. kohta 31).

Saamen kielilain mukaan jokainen viranomainen valvoo omalla toimialallaan saamen kielilain noudattamista. Oikeusministeriöllä ei ole valtuuksia valvoa, miten muut viranomaiset tai tahot soveltavat saamen kielilakia. Kyselyn tarkoituksena on pelkästään selvittää saamen kielilain arvioimiseksi, miten saamen kielilaki toimii nykypäivänä ja mitä mahdollisia muutostarpeita saamen kielilakiin kohdistuu.

Tarkoituksena on, että saamen kielilain päivittämisen lisäksi tulevaisuudessa saamen kielilaki on laki, jota on helppo tulkita. Toisin sanoen, nyt on hyvä hetki nostaa esille kaikki mahdolliset saamen kielilain soveltamiseen liittyvät ongelmat sekä esittää lakiin liittyviä kehittämisehdotuksia matalalla kynnyksellä.

Kyselyn liitteeksi on koostettu muistio joistakin sellaisista saamen kielilain tulkintaan liittyvistä epäselvyyksistä, joita on tuotu oikeusministeriön tietoon. Muistio voi johdattaa aiheeseen, mutta siihen tutustuminen ei ole välttämätöntä kyselyyn vastaamiseksi.

Järjestöjä, ja muita jakelussa olevia tahoja, jotka eivät kuulu saamen kielilain soveltamisalaan, pyydetään vastaamaan niiltä osin kuin katsotte sen olevan tarkoituksenmukaista. Kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse muutoinkaan vastata. Tiedoksi vielä, että arviomuistioluonnoksesta järjestetään keväällä julkinen lausuntokierros. Kiitos!

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Meritullinkatu 10 00170 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

Yleistä

1. Turvaako saamen kielilaki saamelaisten kielelliset oikeudet riittävällä tasolla?
2. Toteutuvatko saamen kielilain oikeudet ja velvollisuudet myös käytännössä?
3. Onko jokin saamen kielilain pykälä, tai useampi pykälä, mielestänne ongelmallinen tai vaikeasti tulkittava? Miksi?
4. Onko saamen kielilaissa muita muutos- tai kehittämistarpeita?
5. Onko organisaatiossanne haasteita saamenkielisten palveluiden toteuttamisen osalta, ja jos on, niin minkälaisia?
6. Onko teidän palveluissanne mahdollista asioida suoraan ilman tulkkausta koltansaameksi, inarinsaameksi tai pohjoissaameksi?
7. Miten mahdollinen tulkkaus on organisoitu saamen kielille? Onko tulkkausta esimerkiksi saatavilla kaikilla kolmella saamen kielellä, onko tulkkauspalvelu kilpailutettu tai muutoin selvillä, miten tulkkauksen saa nopeasti järjestettyä? Vaikuttaako tulkkauksen käyttäminen siihen, missä ajassa palvelua saa? Jos vaikuttaa, kuinka paljon tulkkauksen järjestäminen keskimäärin viivästyttää palvelun saamista?
8. Onko lain soveltamisessa tai organisaation toimintatavoissa käännös- ja tulkkauspalvelujen järjestämisen osalta ongelmia, jotka vaikeuttavat laadukkaiden ja oikea-aikaisten palvelujen tuottamista eri saamen kielillä? Miten lakia tai sen soveltamista tulisi tältä osin kehittää?
9. Miten saamen kielilaki on mielestänne toiminut saamenkielisen väestön näkökulmasta? Missä tilanteissa oikeudet toteutuvat hyvin, missä tilanteissa on ongelmia ja mitä pitäisi parantaa?

Saamen kielilain soveltamisala (2 §)

10. Onko soveltamisalapykälä (2 §) mielestänne selkeä vai vaikeatulkintainen? Millä tavoin?
11. Osa lain soveltamisen piiriin kuuluvista viranomaisista on sittemmin organisoitu valtakunnallisiksi viranomaisiksi. Onko tiedossanne, että tämän myötä olisi tapahtunut kielellisten oikeuksien heikkenemistä ja millä tavalla?
12. Mitä viranomaisia tai muita tahoja on siirtynyt pois kotiseutualueelta lain voimassaoloaikana (laki tuli voimaan 1.1.2004)?
13. Soveltamisalapykälässä käytetään termiä piiri- ja paikallishallinto. Onko se aiheuttanut epäselvyyttä ja tulisiko terminologia päivittää?

14. Puuttuuko soveltamisalasta tällä hetkellä viranomaisia tai muita tahoja, joiden pitäisi mielestänne kuulua saamen kielilain soveltamisalaan?

Määritelmät (3 §) ja säädöksen nimike

15. Onko epäselvyyttä siitä, mitä kieltä tai kieliä tiedottamisessa (mukaan lukien lomakkeet ja opasteet) ja säädöskäännöksissä tulisi käyttää?
16. Tulisiko säädöksen nimike muuttaa siten, että siitä kävisi ilmi, että saamen kieliä on useita?

Saamelaisen oikeus käyttää saamen kieltä viranomaisissa (4 §) / Oikeus käyttää saamen kieltä viranomaisissa (12 §)

Saamelaisten totuus- ja sovintokomissio on esittänyt, että saamen kielilaki tulee uudistaa vastaamaan tämän päivän tilannetta ja tarpeita. Totuus- ja sovintokomission mukaan saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaisten omiin kieliinsä liittyviä oikeuksia tulee parantaa saamen kielilaissa.

17. Totuus- ja sovintokomission toimenpide-ehdotus huomioon ottaen, olisiko yksinkertaisinta, että saamen kielilaki turvaisi saamelaisille yhtäläiset kielelliset oikeudet viranomaisasioinnissa **laissa tarkoitetuissa viranomaisissa ja muissa tahoissa** riippumatta siitä, sijaitseeko laissa tarkoitettu toimija saamelaisten kotiseutualueella vai muualla Suomessa?
18. On esitetty, että saamen kielilaista tulisi asiakkaan oikeuksien lisäksi käydä tarkemmin ilmi viranomaisten ja muiden laissa tarkoitettujen tahojen velvollisuus toteuttaa kielellisiä oikeuksia. Jos katsotte, että velvoitetta tulisi vahvistaa, niin millä tavalla?

Saamen kielen käyttäminen edustuksellisissa toimielimissä (6 §)

19. On ehdotettu, että pykälään tulisi lisätä kotiseutualueen kuntayhtymät (ks. esim. KHO:2012:101). Entä esimerkiksi Saamelaiskäräjät ja Kolttien kyläkokous? Onko muita lisäys- tai muutostarpeita? Tulisiko pykälää täsmentää esimerkiksi siten, että siitä kävisi selvästi ilmi, että oikeus käyttää saamen kieltä sisältää erottamattomasti myös oikeuden tulla ymmärretyksi käyttämällään kielellä (ks. edelleen KHO:2012:101)?
20. Miten tulkkauksen järjestäminen on käytännössä toteutunut ja onko toimielimen saamenkieliset jäsenet olleet tyytyväisiä järjestelyihin?

Oikeus ilmoittaa saame äidinkieleksi väestötietojärjestelmään (7 §)

21. Onko pykälä edelleen tarpeellinen?

Viranomaisten tiedottaminen (8 §)

22. Miltä osin sovellatte saamen kielilain 8 §:ää (mitä momenttia/momentteja)? Turvaako pykälä mielestänne riittävästi nykyaikana saamelaisten oikeutta tiedonsaantiin? Jos muutoksia pitäisi tehdä, niin mitä muutoksia?

    Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan (ks. EOAK/359/2018 tai kyselyn liitteenä oleva muistio) on perusteltua kysyä, olisiko tarpeen selkiyttää saamen kielilaisäänтelyä siten, että se antaisi nykyistä selkeämmän vastauksen siihen, mitkä ovat viranomaisten kielelliset velvollisuudet digitaalisten palveluiden suhteen ja sähköisen asioinnin järjestämisessä.
23. Edellä viitattu EOA:n kannanotto huomioon ottaen, millä tasolla katsoisitte, että tiedottamisesta tulisi jatkossa säätää saamen kielilaissa? Entä minkälaista sääntelyä jatkossa tulisi olla sähköisestä asioinnista?

24. Saamen kielilain 8 § perustuu lain perustelujen mukaan aiempaan lakiin (laki saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa). Onko mielestänne selvää, että pykälässä tarkoitetut opasteet tarkoittavat esimerkiksi tienviittoja, liikennemerkkejä sekä virastojen nimikylttejä? Tulisiko kilvistä ja opasteista säätää jatkossa tarkemmin laissa? Pitäisittekö tarkoituksenmukaisena, että virastojen nimikyltit olisivat saamen kielillä myös kotiseutualueen ulkopuolella?

- Ks. tarvittaessa 3 §:ää koskeva kysymys siitä, mitä kieltä tai kieliä tiedottamisessa tulisi käyttää.

Lait ja muut säädökset sekä säädösehdotukset ja mietinnöt (9 §)

25. Onko esiintynyt epäselvyyttä siitä, millä kielellä tai kielillä käännökset tulisi tehdä? Entä onko ollut tulkintavaikeuksia sen osalta, mitä lakeja yms. tulisi käännättää? Muutosehdotuksia?

Oikeus saada toimituskirja tai muu asiakirja saamen kielellä (13 §) / Oikeus toimituskirjan ja muun asiakirjan käännökseen (19 §)

26. Onko toimituskirja tai muu asiakirja pystytty antamaan käännösten osalta samaan aikaan kuin suomenkielinen vastaava toimituskirja? Jos näin ei ole tapahtunut, miten pitkästä viiveestä on ollut kyse ja mistä viive on johtunut?

Saamen kielen käyttäminen kunnan ja hyvinvointialueen asiakirjoissa (17 §)

27. Tulisiko pykälää laajentaa niin, että se koskisi kaikkia saamelaisten kotiseutualueen kuntia?

Valtion taloudellinen vastuu (31 §)

28. On ehdotettu, että pykälään tulisi lisätä kotiseutualueen kuntayhtymät ja hyvinvointiyhtymä. Pidättekö tätä tarkoituksenmukaisena? Entä onko muita lisäys- tai muutostarpeita?

Saamen kielen avustaja (27 §)

29. Onko teillä saamen kielilain 27 §:n tarkoittamaa saamen kielen avustajaa? Jos on, niin kerrotteko avustajan tehtävistä tarkemmin?

Muita esiin tulleita näkökohtia

30. Tulisiko saamen kielilakiin lisätä saamelaisten kotiseutualueen toimijoille velvoite järjestää yleisötilaisuuksiin tulkkaus (ks. EOAK/7627/2023 tai kyselyn liitteenä oleva muistio)? Tulisiko yleisötilaisuudet rajata tiettyihin tilaisuuksiin? Entä tulisiko velvoitetut tahot rajata? Jos näin, niin mihin tilaisuuksiin tulkkaus tarvittaisiin ja keitä säännöksen tulisi velvoittaa?
31. Onko teillä huomioita muista kuin edellä käsitellyistä saamen kielilain pykälistä tai muita näkökulmia tai palautetta, joita haluaisitte saattaa oikeusministeriön tietoon? Pyydämme jättämään kyseiset huomiot tähän kohtaan.
32. **Tuomioistuimille, ylimmille laillisuusvalvojille, yhdenvertaisuusvaltuutetulle sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle esitämme pyynnön toimittaa vastauksenne ohessa relevanteiksi katsomanne ratkaisut ja kannanotot,**

joita olisi tarpeen tarkastella saamen kielilakia arvioitaessa. Muistiossa ja kyselyssä on jo viitattu joihinkin ratkaisuihin ja kannanottoihin.

Vastauksia pyydetään **mahdollisimman pian tai viimeistään 22.11.2026.** Mikäli mahdollista, vastaukset pyydetään toimittamaan asianhallintajärjestelmä Vahvan kautta asianumerolle VN/9820/2023. Muussa tapauksessa pyydämme vastaukset sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo.om@gov.fi ja kopiona pamela.sarasmo@gov.fi. Kirjaamoon toimitetussa vastauksessa pyydetään mainitsemaan asianumero VN/9820/2023.

Kaikki annetut vastaukset ovat lähtökohtaisesti julkisia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti. Vastauksessa ei tule ilmoittaa tarpeettomia henkilötietoja.

Yksikönpäällikkö Yrsa Nyman

Hallitussihteeri Pamela Sarasmo

Liite Muistio

Jakelu Ministeriöt
Enontekiön kunta
Inarin kunta
Sodankylän kunta
Utsjoen kunta
Lapin hyvinvointialue
Korkein hallinto-oikeus
Korkein oikeus
Lapin käräjäoikeus
Lapin oikeusaputoimisto
Lapin edunvalvontatoimisto
Pohjois-Suomen hallinto-oikeus
Rovaniemen hovioikeus
Pohjois-Suomen syyttäjäalue

Markkinaoikeus
Työtuomioistuin
Vakuutusoikeus
Lapin poliisilaitos
Rajavartiolaitos
Tulli
Hätäkeskuslaitos
Lapin elinvoimakeskus
Lapin liitto
Metsähallitus
Saamelaiskäräjät
Kolttien kyläkokous
Eduskunnan oikeusasiamies
Valtioneuvoston oikeuskansleri
Kuluttaja-asiamies
Kuluttajariitalautakunta
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Tasa-arvovaltuutettu
Tietosuojavaltuutettu
Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta
Oikeuspalveluvirasto
Ulosottolaitos
Verohallinto
Kansaneläkelaitos
Maanmittauslaitos
Digi- ja väestövirasto
Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela
Lupa- ja valvontavirasto
Paliskuntain yhdistys
Oulun hiippakunnan tuomiokapituli
Ortodoksisen kirkkokunnan Oulun hiippakunnan kanslia
Ihmisoikeuskeskus
Ihmisoikeusliitto
Saamelaisneuvosto
Suomen saamelaisten keskusjärjestö ry

VN/9820/2023-OM-4

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Sarasmo Pamela 912694892	Nyman Yrsa 91368703H
2026-10-22	2026-10-22